

گزارش بررسی نتایج طرح آمارگیری نیروی کار_ پاییز ۱۳۹۹

معصومه محمدی_ رییس گروه آمارهای نیروی انسانی

اشتغال و بیکاری از پدیده‌های انسانی_ اقتصادی است که افزایش یا کاهش آن آثار و تبعات اجتماعی، اقتصادی، سیاسی و فرهنگی بسیاری بدنبال دارد. با توجه به پیچیدگی‌هایی که این متغیرها دارد و عوامل زیادی که در شکل‌گیری و حادث شدن آن‌ها دخیل است با تحلیل‌ها و بررسی‌های یکسویه به خطا می‌رویم لذا بهتر است که این‌ها در کنار هم دیده و تجزیه و تحلیل شوند زیرا که اگر هر کدام به تنهایی در نظر گرفته شوند نه تنها متهم به یک بعدنگری می‌شویم بلکه توصیف ناقصی هم ارایه خواهد شد و نمی‌توان به نتیجه مطلوب و راهگشایی رسید. پس، شایسته است دولتمردان و سیاستگذاران در برنامه‌ریزی‌ها و تصمیم‌گیری‌ها و تحلیل‌گران در بررسی بازار کار به این مسئله توجه خاص داشته باشند، در حالی که به کرات دیده شده است که از یک زاویه به مسئله‌ای به این درجه از اهمیت نگاه می‌شود و در نتیجه به خطا می‌روند. لازمه بررسی چنین مقوله‌ای داشتن آمارهای متقن و جامع است. داشتن چنین آماری کمک می‌کند تا بتوان با نگاهی ژرف‌تر قضیه را دیده و بازار کار را رصد کرد. طرح آمارگیری نیروی کار مهمترین و بلکه تنها طرح آماری علمی و مورد اعتماد کشور است که براساس استانداردهای جهانی سازمان بین‌المللی کار طراحی شده و از سال ۱۳۸۴ با توجه به درخواست سیاستگذاران و برنامه‌ریزان کلان کشور جهت پاسخگویی به این درخواست اجرا شده است که حاوی اطلاعات بسیار ارزشمندی در حوزه بازار کار است و با استفاده از نتایج آن می‌توان از جریانات بازار کار کشور آگاه شد. در نوشتار حاضر سعی بر این است با بکارگیری نتایج طرح مذکور علاوه بر بررسی توصیفی شاخص‌های کلان و مهم اقتصادی کشور ارزیابی موشکافانه‌تری از نتایج طرح ارایه داد و به دولتمردان و اندیشمندان حوزه اقتصاد در این راستا کمک کرد.

با شیوع بیماری کووید ۱۹، در سال جاری، برخی از کارشناسان بازار کار پیش‌بینی کرده‌اند، در بازار کار مساله‌ای جدی به شکل افزایش شدید نرخ بیکاری و تعداد بیکاران بروز خواهد کرد. با بررسی نتایج طرح آمارگیری نیروی کار مشاهده می‌شود، درست است که این اتفاق رخ نداده است ولی اگر به شاخص‌های جمعیت، جمعیت فعال و جمعیت غیرفعال دقت شود، مشخص می‌شود بازار کار ایران در وضعیت خاصی قرار گرفته است. این مساله به دلایل گوناگون، در نرخ بیکاری انعکاس نیافته؛ ولی در سایر شاخص‌ها به وضوح نمایان شده است. به عبارت دیگر در بررسی تاثیرات بیماری کووید ۱۹ بر بازار کار کشورها ملاحظه می‌شود که این بیماری (پاندمی) به نحو متفاوتی بر بازار کار کشورها تاثیر گذار بوده است، بدین صورت که در برخی کشورها نرخ بیکاری، در برخی دیگر نرخ مشارکت و در برخی سهم خروج از بازار کار را متاثر کرده است، که این بستگی به ساختار اشتغال و اقتصاد کشورها دارد. طرح مذکور یک طرح نمونه‌گیری است که در هر فصل با مراجعه به بیش از ۶۰ هزار خانوار مناطق شهری و روستایی ۳۱ استان، اطلاعات بازار کار کشور را جمع‌آوری می‌کند. نگاهی به اهم نتایج این طرح در پاییز ۱۳۹۹ حاوی نکات ذیل است:

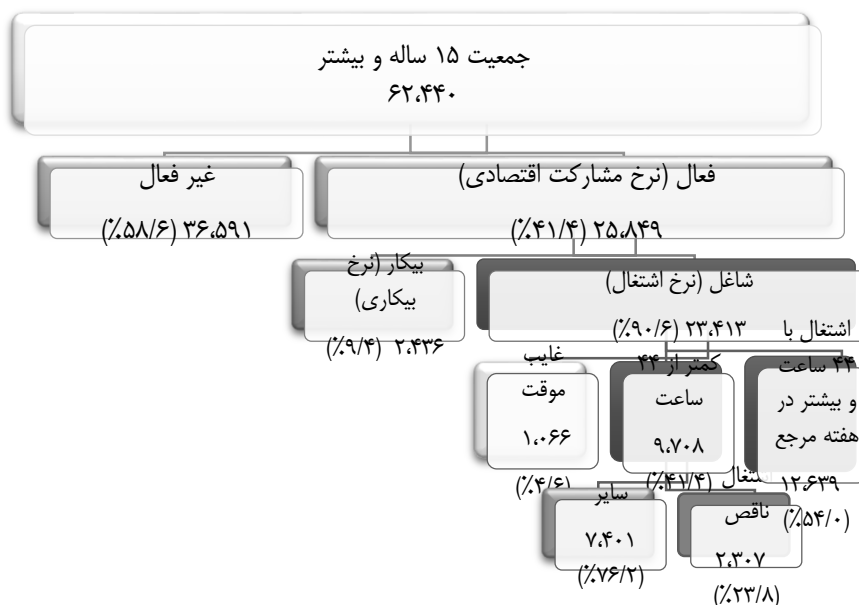
شاخص‌های بازار کار

– بررسی نرخ مشارکت اقتصادی جمعیت ۱۵ ساله و بیش‌تر در پاییز نشان می‌دهد که ۴۱,۴ درصد جمعیت در سن کار (۱۵ ساله و بیش‌تر) از نظر اقتصادی فعال بوده‌اند؛ یعنی در گروه شاغلان یا بیکاران قرار گرفته‌اند. همچنین این نتایج نشان می‌دهد که نرخ مشارکت اقتصادی در بین مردان و زنان به ترتیب برابر ۶۸,۸ درصد و ۱۴,۱ درصد می‌باشد. بررسی روند تغییرات نرخ مشارکت اقتصادی کل کشور نشان می‌دهد که این شاخص، نسبت به فصل مشابه در سال قبل (۱۳۹۸)، ۲,۹ درصد کاهش داشته است که نشان دهنده خروج نیروی کار از بازار کار می‌باشد. شایان‌گفت است که در مقایسه با فصل مشابه سال قبل نرخ مشارکت اقتصادی در مناطق شهری و روستایی به ترتیب به میزان ۲,۷ درصد و ۳,۵ درصد کاهش یافته است.

– نسبت اشتغال نشان می‌دهد، چه سهمی از جمعیت در سن کار شاغل هستند و یکی از شاخص‌هایی است که پویایی بازار کار را بیان می‌کند. بررسی نسبت اشتغال جمعیت ۱۵ ساله و بیش‌تر در پاییز ۱۳۹۹، بیانگر آن است که ۳۷,۵ درصد از جمعیت در سن کار (۱۵ ساله و بیش‌تر) شاغل بوده‌اند. این شاخص در بین مردان بیش‌تر از زنان و در نقاط روستایی بیش‌تر از نقاط شهری بوده است. ارزیابی این شاخص گویای آن است که در پاییز ۱۳۹۹ نسبت به پاییز ۱۳۹۸، بازار اشتغال از رونق کمتری برخوردار بوده است و شاخص مذکور در دوره مورد بررسی به میزان ۲,۱ درصد کاهش یافته است. این میزان به ترتیب در مردان و زنان ۱,۵ درصد و ۲,۷ درصد و در مناطق شهری ۱,۷ درصد و در مناطق روستایی ۳,۴ درصد کاهش یافته است.

– بررسی نرخ بیکاری جمعیت ۱۵ ساله و بیش‌تر در پاییز ۱۳۹۹ نشان می‌دهد که ۹,۴ درصد از جمعیت فعال، بیکار بوده‌اند. بر اساس این نتایج، نرخ بیکاری در بین زنان نسبت به مردان و در نقاط شهری نسبت به نقاط روستایی بیش‌تر بوده است. براساس نتایج فصلی طرح آمارگیری نیروی کار، نرخ بیکاری در پاییز ۱۳۹۹ نسبت به دوره مشابه سال قبل، ۱,۲ درصد کاهش یافته و از ۱۰,۶ به ۹,۴ درصد رسیده است. شایان‌گفت است، کاهش نرخ بیکاری لزوماً بهبود شرایط بازار کار را نشان نمی‌دهد بلکه برای درک بهتر بازار کار باید شاخص مذکور در کنار شاخص‌های دیگر از جمله نرخ مشارکت اقتصادی و نسبت اشتغال و همچنین بررسی‌های جمعیتی دیده شود. نمودار زیر شمای کلی بازار کار پاییز ۱۳۹۹ را در یک نگاه نشان می‌دهد.

نمودار ۱ شاخص‌های عمده بازار کار – پاییز ۱۳۹۹ (ارقام به هزار نفر)

ساختار جمعیت

به لحاظ بازار کار جمعیت به دو گروه عمده جمعیت در سن کار و جمعیت خارج از سن کار و جمعیت در سن کار به نوبه خود به دو گروه کلی جمعیت فعال و جمعیت غیرفعال تقسیم می‌شوند که این دو جمعیت اخیر نیز دارای زیر بخش‌هایی هستند در این بخش به چگونگی تغییرات آن پرداخته می‌شود.

جمعیت فعال: وضعیت نامطلوب بازار کار و تعطیلی برخی کسب و کارها به دلیل شیوع بیماری کرونا از ابتدای سال جاری، بیشترین تاثیر را در تحولات جمعیت فعال داشته است. با بروز کساد در بخش‌های مختلف اقتصاد ایران، تقاضا برای نیروی کار کاهش و به تبع آن جمعیت فعال کاهش یافته است. بررسی نتایج طرح آمارگیری نیروی کار نشان می‌دهد که در فصل پاییز سال جاری ۲۵ میلیون و ۸۰۰ هزار نفر از جمعیت ۱۵ ساله و بیش تر (جمعیت در سن کار) از قابلیت مشارکت برخوردار بوده‌اند یعنی شاغل یا بیکار می‌باشند. همچنین نتایج گویای آن است که در فصل پاییز سال جاری نسبت به فصل مشابه سال قبل حدود ۱ میلیون و ۵۰۰ هزار نفر از بازار کار خارج شده‌اند که بیش از ۱ میلیون و ۱۲ هزار نفر آنان را زنان و ۴۷۷ هزار نفر آنان را مردان تشکیل می‌دهند. این تغییرات جمعیتی به نوبه خود موجب کاهش نرخ مشارکت اقتصادی نسبت به فصل مشابه سال قبل شده است. چنانچه آمد، جمعیت فعال از دو بخش جمعیت شاغل و جمعیت بیکار تشکیل شده است و برای بررسی موشکافانه‌تر جریانات بازار کار بهتر است که روند هر کدام در دوره مورد بررسی دیده شود.

جمعیت شاغل: نتایج طرح آمارگیری نیروی کار گویای آن است که جمعیت شاغل در بخش‌های عمده اقتصادی کشور در فاصله پاییز ۱۳۹۸ تا پاییز ۱۳۹۹ به نحو چشم‌گیری کاهش یافته است. کاهش بیش از ۱ میلیون و ۳۰ هزار نفر جمعیت شاغل طی دوره مورد بررسی، به دلیل تداوم بحران بیماری کووید ۱۹ بوده است. هرچند براساس گزارش‌ها شرایط بازارکار کشور بهبود یافته و بسیاری از کسب و کارها تا حدی از رکود خارج شده و شروع به فعالیت کرده‌اند، اما همچنان اثرات این بحران جهانی بر بازار کار مشهود است. بررسی جمعیت شاغل برحسب گروه‌های عمده فعالیت اقتصادی گویای آن است که بخش خدمات با ۴۹,۰ درصد بیش‌ترین سهم اشتغال را به خود اختصاص داده است و بخش‌های صنعت با ۳۴,۳ درصد و کشاورزی با ۱۶,۷ درصد در رتبه‌های بعدی قرار دارند. با نگاهی به جمعیت شاغل به تفکیک زیربخش‌های فعالیت مشاهده می‌شود، در فصل پاییز سال جاری نسبت به فصل مشابه سال گذشته جمعیت شاغل بخش کشاورزی بیش از ۲۸۵ هزار نفر کاهش یافته که معادل ۶,۸ درصد رشد منفی است. همچنین بررسی جمعیت بخش‌های صنعت و خدمات نیز نشان می‌دهد جمعیت بخش‌های مذکور در پاییز ۱۳۹۹ نسبت به پاییز ۱۳۹۸ به ترتیب به میزان ۸ هزار نفر و ۷۴۱ هزار نفر کاهش یافته‌اند، به عبارت دیگر جمعیت بخش‌های صنعت و خدمات در این فصل نسبت به فصل مشابه سال گذشته به ترتیب معادل ۰,۱ درصد و ۶,۱ درصد رشد منفی داشته‌اند.

با نگاهی به جمعیت شاغل پاییز به تفکیک گروه‌های عمده رشته فعالیت اقتصادی ۲۲ گانه ملاحظه می‌شود که از بین ۲۲ گروه عمده رشته فعالیت اقتصادی ۸ گروه عمده فعالیت (ساختمان؛ "فعالیت‌های اداری و خدمات پشتیبانی؛ "آب رسانی، مدیریت پسماند، فاضلاب و فعالیت‌های تصفیه؛ "اطلاعات و ارتباطات؛ "فعالیت‌های تفکیک‌ناپذیر تولید کالاها و خدمات توسط خانوارهای معمولی برای خود مصرفی؛ "فعالیت‌های خانوارها به عنوان کارفرما؛ "مالی و بیمه؛ "تامین برق، گاز، بخار و تهویه هوا" و "استخراج معدن") نسبت به دوره مشابه سال قبل با افزایش جمعیت شاغل مواجه شده‌اند و سایر

گروه‌های فعالیتی کاهش جمعیت شاغل را تجربه کرده‌اند و بیش‌ترین کاهش مربوط به پنج گروه، "تولید صنعتی-ساخت"، "کشاورزی، جنگلداری و ماهیگیری"، "عمده فروشی و خرده فروشی؛ تعمیر وسایل نقلیه موتوری و موتور سیکلت" و "فعالیت‌های خدماتی مربوط به تامین جا و غذا" و "حمل و نقل و انبارداری" است. شایان‌گفت است که از جمعیت ۱ میلیون و ۳۰ هزار نفر شاغل از دست‌رفته حدود ۷۵ درصد مربوط به زنان است. همچنین نتایج این بررسی نشان می‌دهد که ۲۰۷ هزار نفر از مجموع ۷۷۷ هزار زنی که از بازار اشتغال خارج شده‌اند در بخش کشاورزی کار می‌کرده‌اند که ۲۲٫۵ درصد از ایشان از کارکنان فامیلی بدون‌مزد بوده‌اند. از سوی دیگر ۴۶۳ هزار نفر خروجی بخش خدمات، مردانی هستند که در بخش مذکور مشغول به فعالیت بوده‌اند. درست است که بطور کلی ۲۵۵ هزار نفر از مردان در دوره مذکور از بازار اشتغال خارج شده‌اند اما نکته قابل توجه مربوط به بخش صنعت است که نه تنها در دوره مورد بررسی خروجی نداشته، بلکه بیش از ۲۸۰ هزار نفر نیز به مردان شاغل در بخش صنعت افزوده شده است.

بررسی جمعیت شاغل براساس گروه‌های عمده شغلی بخش دیگری است که مورد ارزیابی قرار گرفته است. نتایج جمعیت شاغل پاییز ۱۳۹۹ نسبت به پاییز ۱۳۹۸ گویای آن است که از ۹ گروه عمده شغلی، ۸ گروه با کاهش جمعیت شاغل روبرو شده‌اند، بیشترین میزان کاهش جمعیت شاغل در دوره مورد بررسی در گروه کارکنان ارائه خدمات و کارکنان فروش بوده است و در مقابل فقط گروه شغلی کارکنان پشتیبانی دفتری با افزایش جمعیت شاغل مواجه شده‌اند.

با نگاهی به جمعیت شاغل براساس حجم کار و ساعت اشتغال ملاحظه می‌شود که جمعیت شاغل در پاییز ۱۳۹۹ نسبت به فصل مشابه سال ۱۳۹۸ در طول هفته مرجع، حجم ساعت کار کمتری انجام داده‌اند و متوسط ساعات کار هفتگی در دوره مورد بررسی، کاهش داشته و از ۴۴٫۶ ساعت در هفته در پاییز ۱۳۹۸ به ۴۱٫۷ ساعت در هفته برای هر نفر شاغل در پاییز سال جاری رسیده است. نتایج این بررسی نشان می‌دهد، ۵۴٫۰ درصد از جمعیت شاغل، ۴۴ ساعت و بیش‌تر و ۴۱٫۴ درصد کم‌تر از ۴۴ ساعت در هفته مرجع کار کرده‌اند و ۴٫۶ درصد نیز در هفته مرجع موقتاً در سرکار خود حاضر نبوده‌اند. بعبارت دیگر، در مقایسه با فصل مشابه سال گذشته بیش از ۱ میلیون نفر از افرادی که ۴۴ ساعت و بیش‌تر در هفته مرجع کار کرده‌اند و ۳۷۸ هزار نفر از افرادی که کمتر از ۴۴ ساعت کار کرده‌اند، کاسته شده و ۷۹ هزار نفر به جمعیت غایب موقت، افزوده شده است. چنانچه مشاهده می‌شود در فصل پاییز ساعت کار شاغلان کشور همچنان متاثر از شیوع بیماری کرونا بوده است.

جمعیت بیکار: براساس نتایج فصلی طرح آمارگیری نیروی کار، در فاصله پاییز ۱۳۹۸ تا پاییز ۱۳۹۹ تعداد بیکاران از ۲ میلیون و ۸۹۰ هزار نفر به ۲ میلیون و ۴۳۰ هزار نفر کاهش پیدا کرده است. بیشترین خروج جمعیت بیکار مربوط به زنان می‌باشد، به نحوی که در سال جاری نسبت به فصل مشابه سال گذشته جمعیت بیکار زنان از ۹۳۶ هزار نفر به ۷۰۰ هزار نفر رسیده و بیش از ۲۳۵ هزار نفر کاهش یافته است این در حالی است که در دوره مورد بررسی جمعیت مردان بیکار از ۱ میلیون و ۹۵۷ هزار نفر به ۱ میلیون و ۷۳۶ هزار رسیده و معادل ۲۲۱ هزار نفر کاهش یافته است.

جمعیت غیرفعال: براساس نتایج طرح آمارگیری نیروی کار در پاییز ۱۳۹۹ نسبت به پاییز ۱۳۹۸ جمعیت غیرفعال افزایش ۲ میلیون و ۱۸۱ هزار نفری را تجربه کرده است و از ۳۴ میلیون و ۴۱۰ هزار نفر در پاییز ۱۳۹۸ به ۳۶ میلیون و ۵۹۱ هزار نفر در پاییز ۱۳۹۹ رسیده است. از این افزایش حدود ۸۰۷ هزار نفر مرد و بیش از ۱ میلیون و ۳۷۰ هزار نفر زن هستند. وضعیت نامطلوب بازار کار موجب شده است جمعیت غیرفعال، به‌ویژه در میان جوانان و زنان، افزایش یابد. رصد حوادث اقتصادی

اجتماعی در سطح جهان گویای آن است که وقتی جوامع با بحران و کساد بازار کار روبرو می‌شوند، زنان زودتر از مردان از این شرایط متاثر شده و به دلایل مختلف از جمله باورهای فرهنگی نسبت به اینگونه حوادث آسیب‌پذیرتر بوده پس زودتر از بازار کار خارج می‌شوند.

در جدول زیر، جمعیت‌ها و شاخص‌های اصلی بازار کار در پاییز ۱۳۹۹ و تغییرات آن‌ها نسبت به فصل مشابه سال گذشته، پاییز ۱۳۹۸، نشان داده شده است.

جدول ۱- شاخص‌های نیروی کار و تغییرات آن‌ها در پاییز ۱۳۹۹ نسبت به پاییز ۱۳۹۸

تغییرات	پاییز ۱۳۹۸	پاییز ۱۳۹۹	شرح	
۶۹۱۰۹۵	۶۱۷۴۸۹۸۲	۶۲۴۴۰۰۷۷	تعداد	جمعیت ۱۵ ساله و بیش‌تر
-۲,۹	۴۴,۳	۴۱,۴	نرخ	مشارکت اقتصادی جمعیت ۱۵ ساله و بیش‌تر
-۱۴۹۰۰۳۹	۲۷۳۳۸۸۲۰	۲۵۸۴۸۱۸۱	تعداد	
-۲,۱	۳۹,۶	۳۷,۵	نسبت	اشتغال جمعیت ۱۵ ساله و بیش‌تر
-۱۰۳۳۰۳۰	۲۴۴۴۶۰۹۴	۲۳۴۱۳۰۶۴	تعداد	
-۱,۲	۱۰,۶	۹,۴	نرخ	بیکاری جمعیت ۱۵ ساله و بیش‌تر
-۴۵۷۰۰۹	۲۸۹۲۷۲۶	۲۴۳۵۷۱۷	تعداد	
-۰,۴	۱۷,۱	۱۶,۷	سهم	اشتغال در بخش کشاورزی
-۲۸۵۷۵۷	۴۱۹۰۳۰۴	۳۹۰۴۵۴۷	تعداد	
۱,۴	۳۲,۹	۳۴,۳	سهم	اشتغال در بخش صنعت
-۸۳۴۹	۸۰۳۱۰۷۵	۸۰۲۲۷۲۶	تعداد	
-۱,۰	۵۰,۰	۴۹,۰	سهم	اشتغال در بخش خدمات
-۷۴۱۳۹۴	۱۲۲۲۹۸۴	۱۱۴۸۱۵۹۰	تعداد	

شاخص‌های بازار کار برحسب استان

به منظور مشاهده‌ی بهتر و وضعیت بازار کار، در این قسمت تغییرات نرخ مشارکت، نسبت اشتغال و نرخ بیکاری در سطح استان ارزیابی می‌شود:

نرخ مشارکت اقتصادی

بررسی نرخ مشارکت استانی گویای آن است که بیشترین میزان افزایش در نرخ مشارکت اقتصادی جمعیت ۱۵ ساله و بیش تر در استان هرمزگان با ۳,۱ درصد رخ داده است و در مقابل استان های اصفهان و خراسان رضوی با ۵,۲ درصد بیشترین میزان کاهش را در نرخ مذکور تجربه کرده اند. این بررسی نشان می دهد، در پاییز ۱۳۹۹ نسبت به پاییز ۱۳۹۸ نرخ مشارکت اقتصادی ۲۸ استان کشور روند کاهشی و ۲ استان روند افزایشی داشته است و نرخ مشارکت استان چهارمحال و بختیاری نسبت به فصل مشابه سال گذشته تغییری نداشته است. همچنین این نتایج گویای آنست که بیشترین و کمترین نرخ مشارکت در پاییز ۱۳۹۹ به ترتیب مربوط به استان هرمزگان با ۵۰,۵ درصد و سیستان و بلوچستان با ۳۲,۹ درصد می باشد.

جدول ۲_ نرخ مشارکت اقتصادی برحسب استان و به تفکیک فصل

استان	نرخ مشارکت اقتصادی	
	پاییز ۱۳۹۹	پاییز ۱۳۹۸
کل کشور	۴۱,۴	۴۴,۳
آذربایجان شرقی	۴۱,۸	۴۴,۵
آذربایجان غربی	۴۲,۵	۴۵,۲
اردبیل	۴۶,۷	۴۸,۵
اصفهان	۴۰,۹	۴۶,۱
البرز	۴۱,۱	۴۵,۶
ایلام	۳۴,۰	۳۷,۹
بوشهر	۳۸,۹	۴۱,۵
تهران	۳۹,۳	۴۱,۷
چهارمحال و بختیاری	۴۴,۱	۴۴,۱
خراسان جنوبی	۴۲,۷	۴۶,۱
خراسان رضوی	۴۷,۲	۵۲,۴
خراسان شمالی	۴۷,۲	۴۸,۰
خوزستان	۴۱,۳	۴۳,۹
زنجان	۴۵,۸	۴۹,۹
سمنان	۳۷,۱	۳۸,۸
سیستان و بلوچستان	۳۲,۹	۳۷,۵
فارس	۳۷,۷	۴۲,۶
قزوین	۴۲,۹	۴۴,۸
قم	۳۸,۰	۳۹,۵
کردستان	۴۴,۱	۴۵,۹
کرمان	۳۹,۶	۴۱,۹
کرمانشاه	۴۴,۰	۴۷,۴
کهگیلویه و بویراحمد	۳۵,۴	۴۰,۵
گلستان	۳۸,۹	۴۲,۲
گیلان	۴۴,۳	۴۳,۱
لرستان	۴۰,۸	۴۱,۴
مازندران	۴۳,۹	۴۶,۱
مرکزی	۳۵,۷	۳۷,۰
هرمزگان	۵۰,۵	۴۷,۴
همدان	۴۲,۲	۴۷,۰
یزد	۴۵,۶	۴۶,۱

نسبت اشتغال

نتایج طرح آمارگیری نیروی کار پاییز ۱۳۹۹ نشان می‌دهد، بیش‌ترین نسبت اشتغال مربوط به استان خراسان رضوی با ۴۴,۸ درصد و کمترین نسبت مربوط به استان سیستان و بلوچستان با ۲۲,۹ درصد می‌باشد. همچنین، این بررسی گویای آن است که بیشترین میزان کاهش نسبت اشتغال در پاییز ۱۳۹۹ نسبت به پاییز ۱۳۹۸ در استان همدان با ۴,۶ درصد رخ داده‌است و استان هرمزگان با ۲,۵ درصد بیشترین میزان افزایش نسبت اشتغال در دوره مورد بررسی را تجربه کرده‌است. قابل ذکر است در دوره مورد بررسی فقط ۳ استان هرمزگان، چهارمحال و بختیاری و گیلان با افزایش نسبت اشتغال روبرو شده‌اند و در سایر استان‌ها در این فصل نسبت به دوره مشابه سال قبل نسبت اشتغال کاهش یافته‌است.

جدول ۳_ نسبت اشتغال برحسب استان و به تفکیک فصل

استان	نسبت اشتغال	
	پاییز ۱۳۹۹	پاییز ۱۳۹۸
کل کشور	۳۷,۵	۳۹,۶
آذربایجان شرقی	۳۸,۳	۳۹,۵
آذربایجان غربی	۳۵,۹	۴۰,۲
اردبیل	۴۳,۱	۴۳,۳
اصفهان	۳۶,۶	۴۱,۱
البرز	۳۶,۴	۳۹,۶
ایلام	۳۲,۳	۳۴,۸
بوشهر	۳۵,۴	۳۷,۵
تهران	۳۶,۶	۳۷,۸
چهارمحال و بختیاری	۳۸,۸	۳۷,۰
خراسان جنوبی	۳۹,۸	۴۳,۶
خراسان رضوی	۴۴,۸	۴۹,۱
خراسان شمالی	۴۳,۳	۴۳,۸
خوزستان	۳۵,۱	۳۷,۵
زنجان	۴۲,۵	۴۵,۲
سمنان	۳۴,۶	۳۵,۸
سیستان و بلوچستان	۲۹,۹	۳۲,۹
فارس	۳۴,۶	۳۸,۶
قزوین	۳۸,۰	۴۰,۲
قم	۳۵,۰	۳۵,۵
کردستان	۳۸,۳	۴۰,۰
کرمان	۳۵,۵	۳۷,۱
کرمانشاه	۳۸,۵	۳۹,۷
کهگیلویه و بویراحمد	۳۱,۴	۳۵,۸
گلستان	۳۵,۳	۳۸,۲
گیلان	۳۹,۶	۳۸,۰
لرستان	۳۵,۵	۳۵,۷
مازندران	۴۰,۵	۴۱,۵
مرکزی	۳۲,۸	۳۳,۶
هرمزگان	۴۳,۵	۴۱,۰
همدان	۳۸,۳	۴۳,۰
یزد	۳۹,۶	۳۹,۹

نرخ بیکاری

با نگاهی به نرخ بیکاری جمعیت ۱۵ ساله و بیش تر به تفکیک استانی ملاحظه می‌شود، در پاییز ۱۳۹۹ بیشترین نرخ بیکاری مربوط به استان آذربایجان غربی با ۱۵,۵ درصد و کمترین نرخ بیکاری مربوط به استان خراسان رضوی و ایلام با ۵,۱ درصد می‌باشد. در پاییز ۱۳۹۹ نسبت به پاییز ۱۳۹۸ بیشترین کاهش نرخ بیکاری در استان چهارمحال و بختیاری اتفاق افتاده که از ۱۶,۱ درصد به ۱۱,۹ درصد رسیده و با کاهش ۴,۲ درصدی در این دوره مواجه شده است. در مقابل استان آذربایجان غربی با افزایش ۴,۳ درصدی نرخ بیکاری بیشترین افزایش را در دوره مورد بررسی تجربه کرده است. دامنه نرخ بیکاری در دوره مذکور برابر با ۱۰,۴ درصد است. به طور کلی در پاییز ۱۳۹۹ نسبت به دوره مشابه سال گذشته در ۷ استان نرخ بیکاری افزایش و در ۲۴ استان نرخ مذکور کاهش یافته است.

جدول ۴- نرخ بیکاری برحسب استان و به تفکیک فصل

استان	نرخ بیکاری		تغییرات
	پاییز ۱۳۹۹	پاییز ۱۳۹۸	
کل کشور	۹,۴	۱۰,۶	-۱,۲
آذربایجان شرقی	۸,۴	۱۱,۲	-۲,۸
آذربایجان غربی	۱۵,۵	۱۱,۱	۴,۳
اردبیل	۷,۸	۱۰,۶	-۲,۸
اصفهان	۱۰,۴	۱۱,۰	-۰,۶
البرز	۱۱,۴	۱۳,۰	-۱,۶
ایلام	۵,۱	۸,۱	-۲,۹
بوشهر	۹,۰	۹,۴	-۰,۴
تهران	۶,۸	۹,۴	-۲,۶
چهارمحال و بختیاری	۱۱,۹	۱۶,۱	-۴,۲
خراسان جنوبی	۶,۶	۵,۴	۱,۲
خراسان رضوی	۵,۱	۶,۳	-۱,۲
خراسان شمالی	۸,۱	۸,۸	-۰,۷
خوزستان	۱۴,۹	۱۴,۵	۰,۴
زنجان	۷,۲	۹,۴	-۲,۱
سمنان	۶,۷	۷,۶	-۰,۸
سیستان و بلوچستان	۸,۹	۱۲,۱	-۳,۲
فارس	۸,۲	۹,۴	-۱,۲
قزوین	۱۱,۴	۱۰,۲	۱,۲
قم	۸,۰	۱۰,۰	-۲,۰
کردستان	۱۳,۱	۱۲,۹	۰,۳
کرمان	۱۰,۳	۱۱,۴	-۱,۱
کرمانشاه	۱۲,۴	۱۶,۳	-۳,۹
کهگیلویه و بویراحمد	۱۱,۴	۱۱,۷	-۰,۳
گلستان	۹,۳	۹,۶	-۰,۳
گیلان	۱۰,۵	۱۱,۸	-۱,۳
لرستان	۱۳,۱	۱۳,۸	-۰,۷
مازندران	۷,۶	۹,۸	-۲,۳
مرکزی	۸,۲	۹,۱	-۰,۹
هرمزگان	۱۳,۸	۱۳,۵	۰,۳
همدان	۹,۳	۸,۶	۰,۸
یزد	۱۳,۲	۱۳,۴	-۰,۲

آمارهای جریان

پس از آگاهی از نتایج طرح آمارگیری نیروی کار و دستیابی به شاخص‌های کلان و مهم اقتصادی که در نگاه اول با آن می‌توان بازار کار کشور را رصد کرد، دولتمردان و اندیشمندان حوزه اقتصاد به اطلاعات بیشتری برای تحلیل و ارزیابی عملکردها نیازمند هستند. به این منظور، یکی از مواردی که می‌تواند به فهم و درک اطلاعات بازار کار کمک شایان توجهی کند همانا بررسی تئوریک، موشکافانه و دقیق‌تر اطلاعات در فصول مختلف است. این نوع بررسی‌ها می‌تواند به بسیاری از سوالات پیش آمده نیز پاسخ دهد. عبارت دیگر، مقایسه شاخص‌های بازار کار در زمان‌های مختلف، تغییرات بازار کار را در طی زمان نشان می‌دهد، اما به منظور آگاهی از جابجایی‌های داخل مقاطع و درک چگونگی فرایند اتفاقات درون بازار کار، بکارگیری آمارهای جریان می‌تواند در این راه کمک موثر و شایان توجهی باشد. این امر با توجه به استفاده از الگوی چرخشی در نمونه‌گیری طرح آمارگیری نیروی کار امکانپذیر است.

"آمارهای جریان نشان می‌دهد در طی یک دوره، حرکت و جابجایی‌های بازار کار چگونه بوده است. این امر از طریق ماتریس انتقال ممکن است. ماتریس انتقال، اطلاعات غنی برای تحلیل جریان‌های نیروی کار فراهم می‌کند زیرا جریان‌های خروجی و ورودی غیرفعال، شاغل و بیکار را تولید می‌نماید" (فلاح، جوادی ۱۳۹۳).

در این قسمت به بررسی ماتریس انتقال جریان‌های بازار کار در پاییز ۱۳۹۹ نسبت به پاییز ۱۳۹۸ برای جمعیت ۱۰ ساله و بیش‌تر پرداخته می‌شود. این ماتریس نشان می‌دهد، چه بخشی از جمعیت به لحاظ بازار کاری شرایطشان ثابت مانده و چه بخشی تغییر کرده است:

بررسی جمعیت شاغل ۱۳۹۹ گویای آنست که ۸۶٫۱ درصد از جمعیت شاغل ۱۰ ساله و بیش‌تر پاییز ۱۳۹۸ در پاییز ۱۳۹۹ نیز همچنان شاغل مانده‌اند، ۳٫۸ درصد از بیکاران و ۹٫۰ درصد از جمعیت غیرفعال در دوره مذکور شاغل شده‌اند.

رصد تغییرات جمعیت بیکار گویای آنست که ۳۶٫۴ درصد جمعیت شاغل و ۲۱٫۷ درصد جمعیت غیرفعال پاییز ۱۳۹۸ در پاییز ۱۳۹۹ بیکار شده‌اند و ۴۰٫۸ درصد جمعیت بیکار پاییز سال گذشته در پاییز امسال همچنان بیکار مانده‌اند.

با نگاهی به ترکیب جمعیت غیرفعال در پاییز ۱۳۹۹ در مقایسه با فصل مشابه سال گذشته مشاهده می‌گردد، ۸۸٫۳ درصد از جمعیت غیرفعال پاییز ۱۳۹۸ در پاییز ۱۳۹۹ همچنان غیرفعال مانده و نتوانسته‌اند وارد بازار کار شوند و ۷٫۸ درصد از جمعیت شاغل و ۲٫۳ درصد از جمعیت بیکار پاییز ۱۳۹۸ در پاییز ۱۳۹۹ غیرفعال شده‌اند. عبارت دیگر ۱۰٫۱ درصد از جمعیت فعال دوره مورد از بازار کار خارج شده و غیرفعال شده‌اند.

ماتریس انتقال جریان‌های نیروی کار

(از پاییز ۱۳۹۸ به پاییز ۱۳۹۹)

پاییز ۱۳۹۹			شرح
غیرفعال	بیکار	شاغل	
۷٫۸٪	۳۶٫۴٪	۸۶٫۱٪	شاغل
۲٫۳٪	۴۰٫۸٪	۳٫۸٪	بیکار
۸۸٫۳٪	۲۱٫۷٪	۹٫۰٪	پاییز ۱۳۹۸
۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	جمع

جمع بندی

ارزیابی نتایج طرح آمارگیری نیروی کار پاییز ۱۳۹۹ گویای آن است، در پاییز سال جاری نسبت به فصل مشابه سال قبل جمعیت غیرفعال کشور افزایش و جمعیت شاغل و بیکار کشور (جمعیت فعال) با کاهش مواجه شده است که این کاهش در مقایسه با فصل تابستان سال جاری نسبت به فصل مشابه سال قبل، از شدت کمتری برخوردار بوده است. بدین نحو که جمعیت شاغل کاهش بیش از ۱ میلیون و ۳۰ هزار نفری و جمعیت بیکار کاهش ۴۵۷ هزار نفری و در مقابل جمعیت غیرفعال افزایش ۲ میلیون و ۱۸۱ هزار نفری را تجربه کرده‌اند. با نگاهی به چگونگی کاهش جمعیت شاغل به تفکیک بخش‌ها مشاهده می‌شود که سهم جمعیت شاغل در بخش خدمات به میزان ۷۴۱ هزار نفر و جمعیت شاغل بخش‌های کشاورزی و صنعت به ترتیب به میزان ۲۸۶ و ۸ هزار نفر کاهش یافته است. با بررسی دقیق‌تر مشاهده می‌شود، در دوره مورد بررسی از بین رشته‌های فعالیت‌های ۲۲ گانه اقتصادی ۸ گروه فعالیتی با افزایش جمعیت شاغل مواجه شده‌اند و جمعیت شاغل سایر گروه‌های فعالیتی کاهش یافته است. همچنین، نتایج نشان می‌دهد در این فصل نسبت به فصل مشابه سال گذشته جمعیت شاغل بخش کشاورزی معادل ۶,۸ درصد رشد منفی و جمعیت بخش‌های صنعت و خدمات به ترتیب معادل ۰,۱ درصد و ۶,۱ درصد رشد منفی داشته‌اند. با نگاهی به شاخص‌های جمعیت ۱۵ ساله و بیش‌تر به تفکیک استانی ملاحظه می‌گردد که نرخ مشارکت کل کشور با کاهش ۲,۹ درصدی مواجه شده است. بررسی استانی نشان می‌دهد که ۲۸ استان کشور با کاهش نرخ مشارکت اقتصادی مواجه شده‌اند. بیش‌ترین میزان کاهش نرخ مشارکت در استان اصفهان و خراسان رضوی با ۵,۲ درصد رخ داده و در مقابل بیشترین میزان افزایش در نرخ مشارکت اقتصادی را استان هرمزگان با ۳,۱ درصد تجربه کرده است.

در فصل پاییز سال جاری نسبت به فصل مشابه سال گذشته، نسبت اشتغال به میزان ۲,۱ درصد کاهش یافته است، سه استان هرمزگان، چهارمحال و بختیاری و گیلان با افزایش نسبت اشتغال در دوره مورد بررسی مواجه شده‌اند و سایر استان‌ها در این فصل نسبت به دوره مشابه سال قبل کاهش نسبت اشتغال را تجربه کرده‌اند. بیش‌ترین نسبت اشتغال مربوط به استان هرمزگان با ۴۳,۵ درصد و کمترین نسبت مربوط به استان سیستان و بلوچستان با ۲۹,۹ درصد می‌باشد.

نتایج نشان می‌دهد در پاییز ۱۳۹۹ نسبت به فصل مشابه، نرخ بیکاری به میزان ۱,۲ درصد کاهش یافته است و بیشترین نرخ بیکاری مربوط به استان آذربایجان غربی با ۱۵,۵ درصد و کمترین نرخ بیکاری مربوط به استان‌های خراسان رضوی و ایلام با ۵,۲ درصد می‌باشد. دامنه نرخ بیکاری در دوره مورد بررسی برابر با ۱۰,۴ درصد است. به‌طور کلی در پاییز سال جاری نسبت به دوره مشابه سال گذشته نرخ بیکاری در ۷ استان افزایش و در ۲۴ استان کاهش یافته است.

بررسی ماتریس انتقال گویای آن است، ۱۰,۱ درصد از جمعیت فعال پاییز ۱۳۹۸ از بازار کار خارج شده و غیرفعال شده‌اند، بدین ترتیب که ۷,۸ درصد از جمعیت شاغل و ۲,۳ درصد از جمعیت بیکار پاییز ۱۳۹۸ در پاییز ۱۳۹۹ غیرفعال شده‌اند.